

مستند سازی پدافند غیر عامل برای کاهش آسیب پذیری شهر مراغه پیش از بمباران سال های ۶۵ و ۶۶ در جنگ تحمیلی

نویسنده: علی حمیدی نژند

دانشجویی کارشناسی ارشد بازسازی پس از سانحه دانشگاه شهید بهشتی a.hamidinazhand@mail.sbu.ac.ir

چکیده

در طول جنگ تحمیلی عراق با مشاهده استقامت ایرانی ها از سال سوم جنگ تحمیلی (۱۳۵۹ تا ۱۳۶۷) اقدام به بمباران و موشک باران شهرهای داخلی ایران نمود که حاصل آن به خاک و خون کشیده شدن هزاران زن و کودک و افراد غیر نظامی در این شهرها بود. در این دوران مراغه که مقر پشتیبانی نظامی نیروهای شمالغرب کشور بود و از اهمیت ویژه ای از لحاظ اجتماعی، سیاسی و اقتصادی در منطقه برخوردار بود، در سالهای ۶۵ و ۶۶ در چهار مرحله مورد حمله هواپیماهای عراقی قرار گرفت. در نتیجه این بمباران ها، بیش از هزار واحد مسکونی به کلی تخریب و چندین هزار بنای دیگر آسیب دیدند و بیش از ۱۲۰ نفر از مردم غیر نظامی مراغه که اکثر آنها را زنان و کودکان تشکیل میدادند به شهادت رسیدند و صدها نفر دیگر مجروح شدند. با توجه به گستردگی ویرانی ها و بزرگی فاجعه در ابعاد انسانی و کالبدی انتظار این میرفت که این واقعه در اسناد تاریخی و گزارش های رسمی به شکل قابل توجهی ثبت و معرفی شده باشد که در کمال تعجب این حادثه و اقدامات ارزشمند مردم شهر از مراجعه به این امر تا حدود زیادی به باد فراموشی سپرده شده و در اسناد مکتوب و تصویری وجود خارجی ندارد و یا اگر باشد اشارتی بس مختصر است که حق مطلب را مسلماً به طور شایسته ادا نمی کند. این پژوهش کوشیده است تا با مطالعه آثار مکتوب باقیمانده و مصاحبه با مسئولان، مردم عادی و آسیب دیدگان وقت بمباران به ثبت گوشه ای از این واقعه که مربوط به فعالیتهای بازسازی شهر پس از بمباران های سالهای ۶۵ و ۶۶ می باشد بپردازد.

بنابراین اهمیت این پایان نامه در این است که با مستند سازی اقدام های قبل، حین و بعد از بمباران در زمینه ی پدافند غیر عامل، امداد و نجات و در نهایت، بازسازی در مقیاس تک بنا و نیز در مقیاس بخشی از شهر، جای خالی بخشی از مستند سازی ها در این رابطه را پر کند و امید است این پژوهش آغازی باشد بر مطالعاتی عمیق تر در ابعاد وسیع فرهنگی، اجتماعی، سیاسی و اقتصادی بمباران مراغه و ثبت آن در تاریخ این شهر.

واژه های کلیدی: جنگ، مستندسازی، پدافند غیر عامل، مراغه

۱- مقدمه

شهرستان مراغه، دومین شهرستان آذربایجان شرقی است که به عنوان بزرگترین شهر منطقه جنوب سهند نیز شهرت دارد. این شهرستان با دارا بودن قدمت تاریخی، و شرایط ویژه فرهنگی و اجتماعی، در زمره شهرهای تأثیرگذار در فرهنگ منطقه شناخته می شود. این شهر به دلیل داشتن منابع وسیع کشاورزی و معادن مختلف و کارگاه های صنعتی گسترده به عنوان یکی از نقاط مهم اقتصادی شمال غرب کشور نیز به شمار می آید.

مردم شهرستان مراغه در دوران انقلاب، همگام با مردم سایر شهرهای کشور، به قیام علیه حکومت پهلوی اقدام نمودند و با وجود پادگان بزرگ ارتش شاهنشاهی در این شهر و مقررات سخت حکومت نظامی، به تظاهرات پرداختند. بعد از پیروزی انقلاب با پشتیبانی نظامی پادگان مراغه از نیروهای مسلح شمال غرب کشور و اعزام هزاران رزمنده به جبهه توسط مردمان این شهر، مراغه در میان شهرهای شمال غرب کشور از جایگاه ویژه و تأثیرگذاری در جنگ برخوردار گشت؛ چنانچه به یکی از اهداف حمله هوایی عراق در جنگ ۸ ساله تبدیل شد و پس از تهدیدات پیاپی، سرانجام در ۱۲ بهمن ماه سال ۱۳۶۵ به این شهر حمله هوایی شد و پس از آن نیز در فاصله چند روز دو بار دیگر این شهر مورد هدف هواپیماهای عراقی قرار گرفت.